

ВІДГУК
офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Семеног Олени Миколаївни про дисертацію
Тимчук Лариси Іванівни
«Теоретико-методичні засади проектування цифрових наративів
у навчанні майбутніх магістрів освіти»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті

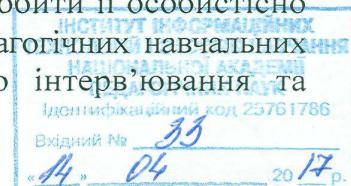
Актуальність обраної теми дослідження

Рецензоване міждисциплінарне фундаментальне дослідження є актуальним на соціально-культурному, законодавчому, теоретичному, професійно-практичному рівнях. У час, коли надто крихкими усередині громади є цінності взаємоповаги, толерантності, коли перед натиском вузького прагматизму з'являється розгубленість щодо змісту, форм, методів навчання української молоді, актуалізується важливість використання цифрових технологій, цифрових наративів для демократизації, гуманізації, одухотворення освітнього процесу.

Серед компетентностей, важливих для успішної самореалізації та самовираження особистості в інформаційному суспільстві початку ХХІ століття, зазначається в **Концепції нової української школи**, вагоме місце займає **інформаційно-цифрова компетентність**. Така особистість критично оцінює переваги та ризики використання інформаційних технологій для себе, суспільства, довкілля та сталого розвитку; знаходить, аналізує, узагальнює, логічно організовує дані з використанням цифрових пристроїв та програм для створення інформаційної моделі об'єктів та процесів реального світу; створює інформаційні продукти, працюючи індивідуально або у співпраці з іншими; відповідає, з урахуванням етичних, суспільних, культурних та правових норм операє інформаційними та комунікаційними технологіями та цифровими пристроями для доступу до інформації, для спілкування і співпраці як творець та (або) споживач.

Згідно із Законом України «Про вищу освіту» (2014) (Розділ II «Рівні, ступені та кваліфікації вищої освіти», стаття 5) інформаційно-цифрова компетентність має пронизувати наукову, методичну, самоосвітні компетентності майбутніх магістрів освіти. Її невід'ємним складником є створення та поширення різних видів цифрових наративів, зокрема, біографічних, що відображають рефлексію авторів, як пріоритетного засобу розвитку когнітивних, комунікативних, креативних здібностей, стимулювання процесів самопізнання й пізнання довкілля.

Професійна діяльність магістрів освіти потребує глибокого володіння когнітивними, креативними, комунікативними, технологічними уміннями, уміннями «одягнути суху інформацію в живу одежду і зробити її особистісно значущою». Однак, результати проведеного у вищих педагогічних закладах України і Польщі анкетування, наративного

спостережень за освітнім процесом засвідчують відсутність належного практичного застосування біографічних цифрових наративів з метою розвитку когнітивних, творчих, цифрових умінь у майбутніх магістрів освіти; низький рівень готовності до розвитку інформаційно-цифрової компетентності у самих науково-педагогічних працівників.

Концептуальні засади дослідження актуальної проблеми теорії і методики використання інформаційно-комунікаційних технологій у вищій освіті ґрунтуються на ідеях та положеннях міжнародних документів, зокрема рекомендацій ООН «Дослідження в освіті та перспективи майбутнього навчання: яка педагогіка потрібна для ХХІ століття» (2015). Обґрунтування технології, моделі, методичної системи проектування біографічних цифрових наративів у навчанні майбутніх магістрів освіти здійснено з урахуванням теорій соціального, людського, інтелектуального і культурного капіталу, неперервної освіти, особистісно орієнтованого, компетентнісного навчання, розвитку критичного мислення, когнітивно-творчого потенціалу особистості, наративно-інтерпретаційної парадигми навчання, цифрової гуманістичної педагогіки, положень аксіологічного, культурологічного, системного, конвергентного, історичного, наративного методологічних підходів.

Зв'язок теми із планами відповідних галузей науки

Докторську дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України «Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей учнів у контексті євроінтеграційних процесів в освіті» (ДР № 0112U000281, 2011 - 2013 pp.), «Система психолого-педагогічних вимог до засобів інформаційно-комунікаційних технологій навчального призначення» (ДР № 0112U000281, 2012 - 2014 pp.), «Методологія формування хмароорієнтованого навчально-наукового середовища педагогічного навчального закладу» (ДР№0115U002231, 2015-2017 pp.).

Структура роботи

Структура дослідження, яке здобувачка виконувала у 2010-2016 рр., підпорядкована виконанню 7 завдань. Вступ, 6 розділів, висновки до розділів, загальні висновки, додатки загалом пов'язані внутрішньою логікою і послідовністю викладу. 2 таблиці, 18 рисунків ілюстративні. Повний обсяг дисертації складає 468 сторінок, обсяг основного тексту – 373 сторінки. Це відповідає вимогам МОН України до докторських дисертацій. Список використаних джерел (430 найменувань, із них 211 – іноземними мовами), посилання на них загалом здійснено з дотриманням нормативних вимог.

Найбільш істотні наукові результати дисертації

1. На основі комплексного аналізу філософських, педагогічних, психологічних, соціологічних, культурологічних довідниково-енциклопедичних, монографічних джерел **представлено** смислове поле значень понять «наратив», «педагогічний наратив» (п.1.1).

У вітчизняний науковий обіг уведено категорію «цифровий наратив», що визначено як динамічний засіб передачі інформаційних повідомлень, у якому слово, образ і звук виражені у спільному цифровому коді (п. 1.2). **Окреслено** **властивості** (технологічність, рефлексивне розкриття конкретної теми, наявність сюжету, поєднання звукової, текстової та образної експресії, актуалізація певної точки зору), **види** (за способами передачі та отримання інформаційних повідомлень, на основі технологій, що реалізують цей процес: аудіо, відео, графічні, текстові, фото, комплексні), **функції** (забезпечення акцептації позиції автора реципієнтами цифрового наративу, реалізація інтерактивності між авторами й реципієнтами наративів, розвиток когнітивних, комунікативних і творчих умінь суб'єктів наративної взаємодії, їх консолідація на основі теми наративу), **форми** (документальні, художні, короткометражні, анімаційні фільми, мікрофільми, радіопрограми, рекламні відеоролики, відеофрагменти, презентації, фотослайди, електронні тексти та ін.) функціонування; **сфери** поширення цифрових наративів у сучасному інформаційному соціумі, представлено власне бачення класифікації таких засобів (п.1.2). Особлива увага відводиться просвітницько-педагогічним функціям цифрових наративів у формальній і неформальній освіті щодо утвердження принципів гуманізму, мирного співіснування, взаємоповаги та співробітництва між народами.

2. На основі застосування методів аналізу філософських, педагогічних, психологічних, соціологічних наукових джерел, порівняльно-педагогічного аналізу зарубіжного досвіду, педагогічного спостереження (безпосереднього, відеоперегляду результатів творчо-технологічної діяльності), нетнографії, вивчення досвіду використання цифрових наративів у віртуальних культурах, мережних спільнотах, контент-аналізу інформаційних джерел, а також аутентичних текстів (автобіографій, особистих щоденників, епістолярію, спогадів, нотаток та ін. про педагогічні умови становлення і розвитку особистостей видатних діячів науки і культури М. Амосова, В.Глушкова, М.Драгоманова, С. Ковалевської та ін. (цей аспект подано більш детально в монографії Л.Тимчук, а також у додатках до дисертації) **обґрунтовано** **сутність біографічних цифрових наративів**, їх необхідність для вивчення життєвого досвіду людини, встановлення взаємозв'язків між індивідуально-психологічними та соціальними факторами впливу на різних етапах онтогенезу особистості (п. 3.3).

3. Порівняльно-педагогічний аналіз щодо використання цифрових наративів у формальній і неформальній освіті США, Великобританії, Канади, Нової Зеландії, Австралії дозволив зробити висновок, що цифрова наративізація є однією із провідних тенденцій підвищення якості освіти загалом і вищої зокрема. У вітчизняний науковий обіг й освітню практику здобувачкою уведено **ідеї зарубіжних учених** стосовно:

- **наративного підходу** в навченні, що передбачає активізацію словесних методів інтерпретації життєвого досвіду у формі складання різноманітних оповідей для стимулювання процесів самопізнання та саморозвитку особистості (основоположник підходу - Джером Брунер);

- визнання когнітивно-творчих функцій цифрових наративів та позитивного впливу застосування цифрових наративів на ефективність навчання (розробник - Джером Брунер);
- використання наративів у педагогічній освіті, зокрема у педагогічно-терапевтичних практиках (ініціатори - А. Герсі, Н.Кінг, М.Стемплевська-Жаковіч);
- застосування цифрових наративів у вищій гуманістично-гуманітарній освіті, зокрема у магістерських програмах; інтерактивних курсах педагогічного наративу, цифрових наративів; мистецтва створення педагогічної казки (розробник - Крістел Оехлман);
- підвищення ефективності освітнього процесу на основі створення можливостей для пошуку, творчого перетворення й подання навчального змісту за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ініціатори - Р.Ленем, Б. Доган, Ц. Гарреті, А. Нгуен, А. Рудніцькі).

Означені ідеї знайшли відображення в чотирьох етапах поширення цифрових наративів у системах вищої освіти.

4. Обґрунтована дослідницею **концепція** проектування цифрових наративів освіти **поєднує** мету, провідні ідеї, понятійно-категоріальний апарат, ядро, компоненти і спрямована на розкриття освітніх можливостей використання цифрових наративів для розвитку когнітивних, комунікативних, креативних та цифрових умінь у майбутніх магістрів освіти (п. 3.3). В основу концепції покладено аналіз педагогічних наративів К. Ушинського, А.Макаренка, В. Сухомлинського, І. Франка, С.Гончаренка, І. Зязюна, М. Лещенко та ін., їх використання у вітчизняній педагогічній думці, **аналіз** змісту медіапродукції телеканалів та сайтів Інтернет-мережі, веб-сайтів освітян або рекомендованих для них як навчально-методичне забезпечення, **результати** констатувального експерименту, обґрунтовані педагогічні умови творчості в координатах цифрових технологій, основні положення методологічних підходів щодо вияву властивостей творчих продуктів у просторі цифрових технологій.

5. **Наративно-цифровий підхід** до навчання майбутніх магістрів освіти у дослідженні **визначено** як педагогічну взаємодію, у ході якої раціонально-логічна та почуттєво-емоційна характеристики інформаційних повідомлень передаються й засвоюються не тільки через вербалний, а й через інші інформаційні канали, що створюються за допомогою цифрових технологій, і яка дає можливість розширити, збільшити, оновити ряд смислів освітнього контенту, що виникають у ході отримання нового досвіду під час навчання.

6. До складу **цифрової компетентності** проектувати біографічні цифрові наративи майбутніх магістрів освіти Лариса Іванівна відносить усвідомлення доцільності створення і поширення цифрових біографічних наративів, знання правових зasad їх проектування і поширення; уміння знаходити, аналізувати, відбирати, зберігати, перетворювати інформаційні повідомлення, застосовувати цифрові технології для проектування

біографічних цифрових наративів; реалізувати освітні функції таких наративів у педагогічній діяльності; здатність заливати учнів до створення і поширення біографічних цифрових наративів. Схвально оцінюємо охарактеризовані критерії сформованості цифрової компетентності майбутніх магістрів освіти, водночас зазначимо щодо більш коректних назв етично-нормативного (можливо, етико-нормативний) критерію, критеріїв медіакомпетентності, педагогічної майстерності.

Концепція реалізована в запропонованій дослідницею педагогічній технології, моделі та методичній системі проектування цифрових біографічних наративів у навчанні майбутніх магістрів освіти.

7. **Педагогічна технологія** проектування цифрових наративів є універсальною і може бути застосована для проектування не тільки інтегрованих (мультимедійних), а й моноцифрових наративів, у яких використовується для розповіді один медіаносій. Педагогічна технологія є засобом, що уможливлює створення сприятливого середовища для особистісного вираження потреб кожного користувача, стимулює процеси самопізнання й пізнання довкілля, є дієвим підходом до індивідуалізації навчання, в тому числі осіб з особливими потребами (п 4.2.).

8. **Модель** проектування цифрових наративів у навчанні майбутніх магістрів освіти **ґрунтуються** на цінностях соціокультурного розвитку особистості, спроектована з урахуванням аналізу професійної діяльності фахівців і прогнозування її розвитку відповідно до соціального запиту, складається із аксіологічно-мотиваційного, аналітично-змістового, технологічно-базисного, праксеологічно-творчого, результативно-рефлексивного взаємопов'язаних компонентів. Модель може реалізуватися в умовах традиційного, змішаного, дистанційного навчання, є важливою складовою відкритих систем освіти, основою методик проектування цифрових наративів у різних освітньо-предметних галузях, професійно-освітніх напрямах, у формальному й неформальному навчанні майбутніх магістрів освіти (п. 4.3).

9. **Методична система** проектування біографічних цифрових наративів, **розроблена** на основі моделі, з урахуванням зарубіжного досвіду наративного навчання, біографічних досліджень, цифрової наративізації навчання, **поєднує** методики біографічного дослідження, визначення контенту біографічного цифрового наративу, формування у магістрантів умінь проектувати біографічні цифрові наративи (п. 5.3). Методична система **aproбована** упродовж 2012-2016 рр. у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка (Україна) та в Університеті Яна Кохановського в Кельцах, Філії в м. П'отркові Трибунальським (Польща). У формувальному експерименті взяло участь 250 осіб (124 польських та 126 українських магістрантів).

Можливість проведення дослідно-експериментальної роботи у польському університеті пані Тимчук пояснює виконанням угоди про наукову співпрацю між Інститутом інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України та Університетом Яна Кохановського. Вибір

підтверджується також спорідненістю культур, подібністю систем вищої освіти в Україні та Польщі; університет активно використовує американський досвід, у тому числі щодо формування мистецько-педагогічних, цифрових умінь у майбутніх магістрів освіти. Зазначимо, що дослідниця вільно володіє польською літературною мовою. Вибір Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка здійснено на основі таких чинників: підготовка майбутніх магістрів освіти ґрунтуються на концепції розвитку педагогічної майстерності І.Зязуна, що передбачає формування когнітивно-творчих, мистецько-педагогічних умінь; у навчальних планах підготовки магістрів наявні дисципліни, що передбачають формування креативно-педагогічних та мистецько-педагогічних умінь.

10. Методика формування цифрової компетентності у майбутніх магістрів освіти передбачала «покрокове» (упродовж 2,5 років) набуття учасниками експериментальних груп професійно значущих знань, формування і відпрацювання практичних умінь і навичок, необхідних для здійснення фахової діяльності з проектування біографічних цифрових наративів. Відзначимо застосування методів стимулювання творчих ідей, біографічного дослідження, моделювання педагогічних ситуацій, проектування сюжету, структури наративу, технологічного забезпечення для реалізації творчого задуму, презентації, аналізу рефлексії у процесі вивчення таких навчальних дисциплін: «Педагогічна діагностика й терапія», «Педагогічна діагностика й підтримка», «Інноваційні форми навчання», «Сучасні тенденції розвитку освітнього простору» (Університет Яна Кохановського в Кельцах, Філії в м. П'отрков Трибунальський), «Педагогіка», «Соціальна педагогіка», «Педагогічна майстерність», «Педагогіка вищої школи» «Методика викладання мистецьких дисциплін» (Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка). На підготовчому, організаційно-консультивному та реалізаційному етапах формувального експерименту дослідниця аналізувала зміст, методи та форми навчальної роботи, відповідно до отриманих даних здійснювала корегування експерименту, проводила додаткові інструктивні семінари, консультації.

Аналіз результатів педагогічної діагностики засвідчив суттєві зміни у рівнях сформованості цифрової компетентності у майбутніх магістрів освіти польської експериментальної групи: до експерименту на високому рівні перебувало 4 особи, на достатньому – 20; після експерименту на високому рівні перебувало 17 осіб, на достатньому – 38. Зміни відбулися в українській експериментальній групі: на високому рівні до експерименту перебувало 2 особи, на достатньому – 18; після експерименту на високому рівні – 19 осіб; на достатньому – 35 (п. 6.3). Респонденти з високим і достатнім рівнями сформованості цифрової компетентності відзначалися соціальною відповідальністю, володіли глибокими і міцними знаннями щодо функціонування та можливостей використання інформаційних джерел; навчилися виражати власну позицію до досліджуваного явища, володіли уміннями створювати і поширювати цифрові наративи, дбали про етичний

вимір та позитивну почуттєво-емоційну атмосферу навчання на основі створених і поширеніх біографічних цифрових наративів.

Ступінь обґрунтованості використаних методів

Актуальність проблеми конкретизовано авторкою у меті, об'єкті, предметі і завданнях дослідження. Аналіз дисертації засвідчує, що поставлені завдання розв'язано, мету наукового пошуку досягнуто. Зміст дослідження свідчить про глибоке володіння здобувачкою проблемами теорії і методики використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті.

Достовірність результатів забезпечено опорою на наукову методологію: враховано конвергенцію тенденцій розвитку міжнародного освітнього простору, наративного навчання та цифрової гуманізації навчання (В. Биков, М. Лещенко), провідні наукові теорії наративізації освітнього процесу (Дж. Брунера), теорії множинного інтелекту (Г. Гарднера), пізнавально-активного поля (М. Лещенко), єдності мистецтва і науки (І. Зязюна). Відзначимо науково-педагогічні підходи, багаторічне вивчення наукової проблеми, ґрунтовну джерельну базу (із 430 використаних джерел 211 – іноземними мовами), системне використання комплексу взаємодоповнюваних дослідницьких методів, зокрема порівняльно-педагогічного аналізу, контент-аналізу, педагогічне прогнозування, методів нетнографії та біографічного дослідження. Результати проведеного дослідження упроваджено в освітній процес Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Університету Яна Кохановського в Кельцах, Філії в м. П'отрков Трибунальський (Польща), Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Нові факти, одержані здобувачем

Дисертація започатковує **новий наративно-цифровий напрям** у вітчизняній теорії (дослідження щодо його застосування в різних галузях знань) і практиці (застосування методик навчання проектувати різноманітні види цифрових наративів у різних видах і сferах навчання для учнів, студентів, педагогів різних вікових груп), що дозволяє ефективно використовувати цифрові наративи для демократизації, гуманізації, одухотворення освітнього процесу, що відповідає соціальним та індивідуальним потребам особистості. Біографічні дослідження як ключовий елемент наративно-цифрового підходу в навчанні є видом наукового пошуку, що спрямований на отримання біографічних даних з метою вивчення індивідуального шляху та життєвого досвіду людини в різних життєвих контекстах та векторах розвитку, а також встановлення взаємозв'язків між індивідуально-психологічними та соціальними факторами впливу на різних етапах онтогенезу особистості.

У дослідженні обґрунтовано методологічні, теоретичні, технологічні основи формування цифрової компетентності щодо проектування

біографічних цифрових наративів у майбутніх магістрів освіти.

Значення отриманих автором результатів дослідження для науки і практики

Дисертаційна робота містить нові наукові положення, що сприяють підвищенню якості навчання майбутніх магістрів освіти в контексті входження України до світової спільноти, посилення вимог до розвитку когнітивних, креативних, комунікаційних, соціальних умінь, загальної та професійної культури фахівців. Теоретичні положення і висновки дослідження, методика формування цифрової компетентності майбутніх магістрів освіти, методика біографічного дослідження; методика визначення контенту біографічного цифрового наративу; методика навчання проектувати біографічні цифрові наративи створюють умови для формування цифрової компетентності у майбутніх магістрів освіти, що уможливлює їх ефективну професійно-особистісну реалізацію у соціумі ХХІ століття.

Розроблені методичні рекомендації можуть бути використані для подальшого вдосконалення стандартів вищої професійної освіти, освітньо-професійних програм підготовки майбутніх фахівців освіти, організації освітнього процесу з нормативних та варіативних професійно орієнтованих дисциплін, у післядипломній освіті фахівців освіти, у підготовці підручників, посібників, програм навчальних дисциплін, практик з формальної і неформальної освіти, в розробці нормативно-навчальної документації для вищої школи.

Повнота викладу результатів в опублікованих працях

Основні положення дисертації відображені у 39 наукових працях, з яких 34 – одноосібні; зокрема, в 1 одноосібній монографії, 20 статтях у наукових фахових виданнях України; 5 статтях у зарубіжних виданнях; 12 публікаціях в інших наукових виданнях, 1 посібнику. Основні положення дослідження оприлюднено на 22 науково-практичних конференціях та семінарах різного рівня, у тому числі на 12 міжнародних конференціях, які відбулися як в Україні, так і в Польщі (2011; 2013; 2015).

До перспективних напрямів подальших наукових досліджень поряд із запропонованими авторкою пропозиціями відносимо проектування цифрових наративів у підготовці майбутніх учителів філологічних спеціальностей, зокрема з метою формування мовної компетентності, розвитку педагогічної майстерності. Основу наративу складає вдало написаний сценарій. Вербалальні способи передачі навчального контенту, з одного боку, підсилюються іншими способами передачі змісту навчального матеріалу (музичний, образотворчий, візуальний), з іншого, сприяють удосконаленню усного і писемного мовлення шляхом написання сценаріїв, різних модифікацій тексту, їх редагування, використання аудіозаписів монологічного і діалогічного мовлення. Цифрові наративи поглиблюють творчу експресію студентів на основі можливостей групового та індивідуального створення різних варіантів розвитку сюжетної лінії.

Використання біографічних цифрових наративів у ході викладання літератури дозволяє надати предмету рис креативності, оскільки наративи не лише віддзеркалюють хронологію життя, а дозволяють створити образ людини, якій були властиві переживання, почуття, емоції, людини, котра долала перешкоди, зазнавала невдач і творчих злетів на шляху до створення шедеврів, що поповнили скарбницю культурних здобутків народу.

Зауваження і побажання

1. Відзначимо загалом коректно проведений аналіз базових понять дослідження. Дещо автономно представлено дослідницький матеріал щодо ключового слова «магістр освіти»: сутність поняття, навчальний план підготовки..., бажано було розглянути умови упровадження цифрових наративів в освітній процес магістрів освіти різних напрямів підготовки (філологічної, природничо-математичної та ін.).

2. Варто більш чітко провести кореляцію, зокрема, таких понять, як «інформаційно-комунікаційна компетентність», «цифрова компетентність», «цифрова грамотність»; «колаборація», «співробітництво», «консолідація»; з цією метою доцільно було б укласти тезаурус наукових понять, які потребують осмислення й опрацювання широкою педагогічною громадськістю.

3. Більш детального пояснення потребує визначення етапів поширення цифрових наративів у зарубіжному освітньому просторі.

4. Дещо спрощеними є схеми моделі і методичної системи проектування біографічних цифрових наративів у навчанні майбутніх магістрів освіти.

5. Варто було також більш чітко пояснити, як реалізовувалася модель, методична система на кожному з етапів формувального експерименту, як було подолано виявлені авторкою суперечності.

6. Заслуговує на увагу загалом кваліфікований опис дослідно-експериментальної роботи, водночас доцільним би був ширший і глибший аналіз діагностик за кожним компонентом цифрової компетентності, пояснення динаміки змін у рівнях сформованості когнітивних, творчих, технологічних умінь, якісних змін у світогляді, інтелекті, афекті, волі учасників педагогічної дії.

7. Виконане дослідження значно підвищила б виразніша прогностика на державному, регіональному рівнях, рівні окремого вищого педагогічного навчального закладу та сформульовані у цьому ж розрізі пропозиції формування цифрової компетентності щодо проектування біографічних цифрових наративів у навчанні майбутніх магістрів освіти.

Висловлені зауваження і побажання не є принциповими і не впливають на загальний високий рівень докторської дисертації. Л.І. Тимчук писала роботу з чітким усвідомленням власної позиції, що передбачала полеміку, і готова до такої.

Текст автореферату відповідає змісту і структурі докторської дисертації, дає чітке уявлення про її специфіку та отримані результати наукового пошуку.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертація Тимчук Лариси Іванівни «**Теоретико-методичні засади проектування цифрових наративів у навчанні майбутніх магістрів освіти**» є самостійним, науково вагомим, структурно завершеним міждисциплінарним дослідженням з актуальної проблеми теорії і методики використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. Автором обґрунтовано теоретичні, методологічні, методичні засади проектування біографічних цифрових наративів у навчанні майбутніх магістрів освіти. Отримані результати мають важливе соціально-культурне значення, є суттєвими для теорії і практики використання ІКТ у процесі формальної та неформальної освіти фахівців, розвитку професіоналізму педагогів.

Докторська дисертація відповідає паспорту спеціальності 13.00.10, профілю спеціалізованої вченого ради Д 26.459.01 в Інституті інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, вимогам пунктів 9, 11–14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від №567 від 24.07.2013 р. Це дає підстави для присудження Тимчук Ларисі Іванівні наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті.

10 квітня 2017 року

Офіційний опонент,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри української мови
Сумського державного
педагогічного університету
імені А. С. Макаренка

Семеног О. М.

